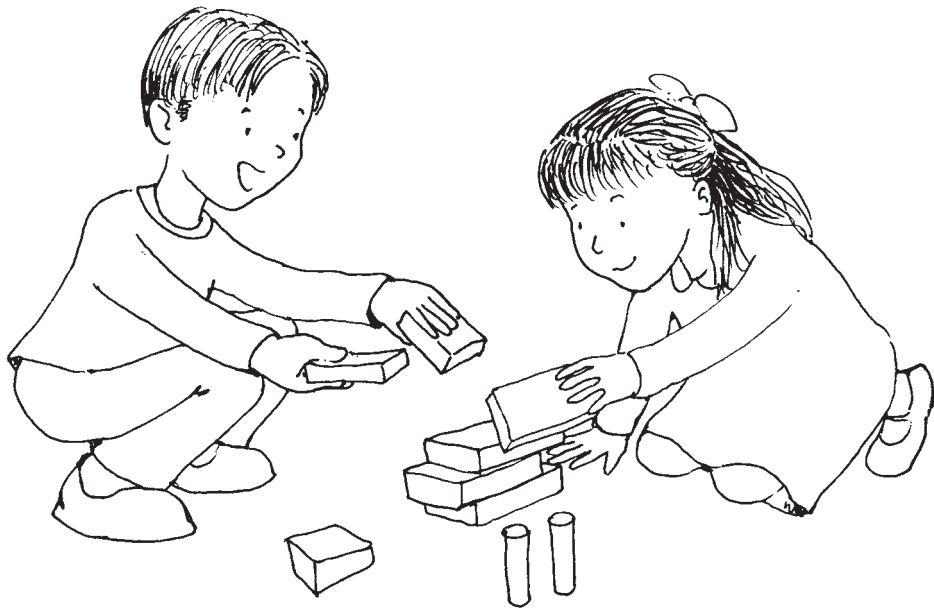

**Гра:
навчатися
весело і цікаво!**

Гра: навчатися весело і цікаво!

Майже одразу після народження діти готові навчатися. Вони використовують усі органи чуття, щоб збагнути навколишній світ. Немовлята активно створюють власні знання, взаємодіючи з людьми та речами, що їх оточують. Маленькі діти не відрізняють гри від навчання – того, що вони роблять «лише для задоволення», від того, що вони роблять, аби навчитися.

Дитина навчається постійно. Гра розвиває її навички, пов'язані з рухом, мисленням і запам'ятовуванням, а також допомагає їй засвоїти, як поводитися з іншими людьми. Граючись малюк випробовує різні способи навчання, аби знайти найкращий. Коли вона не може зробити те, що хоче, у неї виникає почуття розчарування. Розчарування спонукає її шукати шляхи, як домогтися мети. Коли це їй, нарешті, вдається, вона відчуває гордість: «Я зробила це сама!» Це – дієвий стимул для подальшого навчання.

У процесі гри діти також вчаться гратися з іншими дітьми, спілкуватися з дорослими, а також дізнаються щось про себе.

Дослідження та експериментування.

Із розвитком рухливості малята можуть знаходити чимало нового для вивчення. Піднімаючи предмети, вони намагаються з'ясувати, що можна з ними робити. Вони маніпулюють предметами, кидають їх і стискають у руках. Незабаром малюки починають експериментувати з предметами. Їм потрібно безліч можливостей для випробування на практиці всіляких речей, щоб опанувати такі поняття повсякденного життя, як «мокрый», «сухий», «повний», «порожній», «плаває», «тоне». Перевертаючи чашку з водою, дитина стає мокрою;

роблячи те ж саме з чашкою піску, залишається сухою. Вода проникає крізь одяг, а пісок обсипається з нього, коли дитина встає.

Коли малюк бере предмети в руки і тягне до рота, він намагається з'ясувати, що з ними можна робити і які вони на смак.

Експериментуючи з предметами, дитина по-різному використовуватиме той самий предмет. Це допомагає їй розвивати творче мислення, виявляти що є що.

Виявляючи особливості різних предметів і матеріалів, дитина у віці від одного до двох років також починає усвідомлювати подібності й відмінності між ними. Вона починає класифікувати предмети за кольором, формою і величиною.

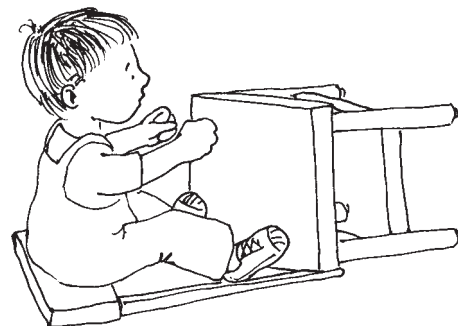
Ігри, де необхідна уява

Здатність мислити символами – надзвичайно важлива навичка у розвитку мовлення, яка збагачує дитячі ігри. Малюк може уявляти один предмет замість іншого – ляльку, до якої він ставиться як до дитини, або кружечок із двома рисочками, що позначає людину. Так перед дитиною відкривається розмаїтий світ ігор, сповнений фантазії та уяви.

Розвиток гри, побудованої на здатності фантазувати, відбувається паралельно з розвитком мовленнєвих навичок. Дитина, яка використовує окремі слова для позначення предметів, може здійснювати просту заміну, уявляючи, що порожня чашка – повна і вона «п'є» з неї.

Коли дитина починає складати прості речення з двох або трьох слів, воно ускладнює свою гру «не насправді». Тепер гра може складатися з двох або трьох дій. Наприклад, дворічна дитина може перетворити порожню чашку на повну, уявивши, що наливає в неї воду, а потім, удавши, що випиває її, сказати: «Немає».

Від оволодіння здатністю виконувати дії «не насправді» з простими предметами (гребінцем, ложкою, чашкою), малята переходять до того, що спрямовують свою дію на іншу (розчесати мамине волосся, погодувати ляльку). Це відбувається тоді, коли вони починають використовувати речення, що складаються з підмета, присудка і додатка.

Якщо надати дітям достатньо місця і часу для гри, їхні розумові навички розвиватимуться. Як і справжнім учням, їм необхідна незалежність, яка дає їм змогу працювати так, як вони вважають за потрібне, і ділитися з вами результатами тільки після закінчення своєї роботи.

У віці двох-трьох років їхня уява стає вільнішою, і вони використовують предмети, що замінюють реальні: розчісують волосся лінійкою, годують ляльку кубиком, роблять зі стільця автомобіль.

Кілька навичок, які діти опановують під час гри.

Поспостерігайте за своєю дитиною у процесі гри. Ви будете вражені тим, як напружено вона працює

Розв'язання завдань / проблем.

- Будує.
- Ділиться з іншими.
- Винаходить способи зробити так, щоб вбрання пасувало.
- Розв'язує і розплутує щось.

Фантазія й уява

- В ігровій формі зображує повсякденні сцени.
- Вирішує проблеми і поставлені завдання.
- Вигадує історії, уявляє подорожі.

Наполегливість

- Наполегливо продовжує щось робити; наприклад, після багаторазових спроб завершує голо волонку, добудовує вежу.
- виконує щось доти, поки на вичка не буде засвоєна – ловить м'яч, стрибає зі скалкою.

Творчі ідеї

- Використовує один предмет замість іншого.
- Розфарбовує, використовує кольори і лінії.
- Використовує у грі домашні речі, наприклад, ложки або порожні коробки.

Знання і поняття

- Аби зрозуміти, що таке розмір і об'єм, може використовувати формочки, що вкладаються одна в одну.
- Запам'ятовує, що виходило, а що ні.
- Запам'ятовує слова пісеньок і віршиків.
- Впізнає нещодавно відвідані місця та описує їх.

Соціальні здібності

- Дотримується черговості.
- Говорить з іншими.
- Грає з дітьми у спільні ігри.
- Вирішує суперечки.
- Співпрацює з іншими в ході гри.

Емоції

- Розмовляє про почуття.
- усвідомлює емоції інших людей.
- програє ситуації, пов'язані з дисципліною, наприклад, "ізолює" ляльку.
- заспокоює інших дітей і дорослих.
- Доглядає за своїми ляльками годує, вдягає і любить їх.

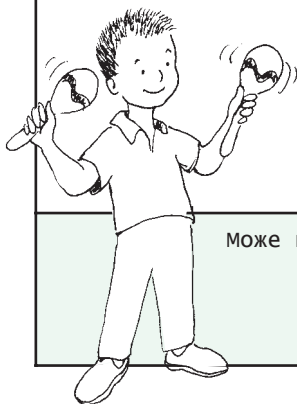
Матеріали для ігор вашої дитини: Від одного до трьох років.

Коли ваша дитина	Що їй сподобається	Навіщо їй це потрібно
Може ходити самостійно	Іграшки, на яких можна сидіти і кататися або розгойдуватися; які можна штовхати або тягти за собою на мотузочці; м'ячі, візок або невелика тачка	Щоб зміцнити ноги і поліпшити рівновагу; пізнати відчуття швидкості та руху
Перестає тягти предмети до рота	Пісок, вода, фарби та кольорові олівці /фломастери	Щоб відкрити для себе, оцінити й отримати задоволення від текстури, кольорів і форм; для того, щоб виразити свої ідеї
Може тримати невеликі предмети і перекладати їх з однієї руки в іншу	Дерев'яні конструктори; формочки, що вставляються одна в одну; пірамідки; великі дерев'яні намиста	Щоб заохочувати її думати самостійно і розв'язувати завдання /проблеми; щоб допомогти їй розпізнавати кольори і форми; для розвитку окоміру та координації рук
Починає копіювати те, що ви робите	Капелюхи та предмети одягу в якості бутафорії, справжні та іграшкові предмети домашнього побуту, ляльки й іграшкові тварини (м'які іграшки), іграшкові машини, книги про людей	Для розвитку уяви та соціальних навичок; для того, щоб допомогти пристосуватися до повсякденного життя за допомогою відкриттів і ігор "не насправді"

Матеріали для ігор вашої дитини: Від трьох до п'яти років.

Коли ваша дитина	Що їй сподобається	Навіщо їй це потрібно
Очевидно, одержує задоволення від рольових ігор	Ляльки або машини, порожні коробки, кухонні приладдя, одяг для перевдягань у грі, побутові речі. Книги про людей, почуття й інше. Більш складні предмети бутафорії для ігор «не насправді»	Для розвитку організаційних і побутових навичок, навичок самообслуговування й уяви
Може без зусиль освоїти іграшку, на якій можна сидіти і кататися, має сильні м'язи ніг	Велосипед з педалями або машина, гойдалка (наприклад, зі старої шини, підвішеної на мотузках); м'ячі, скакалки	Для розвитку рівноваги та координації
Може розпізнавати форми і кольори, тримати в руці пензлик або олівець	Книжки з малюнками та історіями, матеріали для малювання фарбами й олівцями, а також для вирізання та наклеювання; кубики, намісто для нанизування. Матеріали для виготовлення якихось декоративних предметів – шматочки губки, камінчики, палички, пір'їнки, шматочки дерева	Для розвитку творчості, уяви і концентрації уваги. Для розвитку пам'яті й мисленневих процесів. Щоб дитина могла розслабитися
Може впізнавати пісеньки і віршики	Музичні інструменти, свистки, дзвіночки, магнітофон, записи історій та музики	Для розвитку почуття ритму та сприйняття й розрізнення звуків, музики, пісень

Що може бути хорошою іграшкою?

Ви коли-небудь замислювалися над тим, що може бути хорошою іграшкою для вашої дитини? Як навчальні матеріали допомагають стимулювати її розвиток? Такі матеріали для гри і навчання мають низку загальних особливостей:

- Їх важко зламати, вони не складаються з великої кількості деталей. Іграшки, які легко ламаються, здатні викликати в дитини почуття незручності, провини або безвідповідальності.
- Вони мають кілька призначень. Такі іграшки як глина, кольорові олівці, будівельні конструктори, кубики і ляльки надають дітям багато можливостей і розмаїтості.
- Їх можна розібрати і знову зібрати різними способами.
- Вони безпечні, не мають маленьких деталей, які можна проковтнути; не токсичні і не легкозаймисті; їх можна мити.
- Вони не мають гострих граней.
- Вони спонукують дитину виявляти турботу і виражати свої почуття під час розповіді історій, ігор з ляльками, «не насправді».
- Вони допомагають дитині виступати в багатьох різних ролях. До них належать: одяг для перевдягання, предмети домашнього побуту, безпечні інструменти.

Чи можуть батьки теж брати участь в іграх? Як допомогти малюку гратись і навчатися.

У ваших руках – ключі від ігор, іграшок і партнерів по іграх вашої дитини. Батьки можуть зробити чимало для того, щоб сприяти дитині в цьому віці гратися, але ключові слова: «дати можливість». Ваша роль як батьків полягає в тому, щоб надати дитині матеріали, місце, приклади та заохочення для вдалої та продуктивної гри, а потім дати їй волю досліджувати, робити відкриття і створювати. Прагнення показати дитині, «як робити правильно» і дати всі правильні відповіді, обмежують її можливості засвоєння нових знань і навичок; натомість потрібно заохочувати її досягати більш високих цілей. Пам'ятайте, що мистецтво гри з дитиною полягає в тому, щоб дати їй змогу виступати в ролі лідера. Ось кілька прикладів, як зробити змістовнішими ігри своєї дитини, а також як брати у них участь.

Надавайте фізичну допомогу.

ваша дитина дуже маленька і фізично не може робити багато з того, що може робити дорослий. часто в дитини є план, але вона не може його здійснити. допоможіть їй фізично, але рішення вона має знаходити сама.

- Пропонуйте партнерство.** у деяких іграх потрібен партнер. дитина не зможе гратися в "квача", якщо її ніхто не наздоганяє. вона не зможе котити й отримувати м'яч, якщо немає з ким гратися.
- Давайте поради.** дитина із задоволенням погодиться з вашими пропозиціями, коли їх не нав'язувати і робити у потрібний час. якщо вона грається з піском, ви можете показати, як побудувати замок. у неї може спробувати робити так, як показали ви, а може й ні. тоді нехай діє за власним планом.
- Допоможіть їй сконцентруватися.** дитині може бути важко зосередитися на важкому завданні, особливо, коли треба сидіти спокійно. якщо ви будете сидіти з нею, розмовляти, підтримувати, вона зможе бути уважною довший час. її впевненість у собі підвищиться, якщо вона сама вибере і виконає складне завдання.
- Допоможіть їй навчитися ділитися з іншими дітьми.** маленьким дітям часто важко ділитися своїми улюбленими речами. вони ще недостатньо дорослі, щоб "гратися чесно і за правилами", "дотримуватися черговості" або "бути ввічливим з гостями". допоможіть їй та її партнерам по грі навчитися ділитися, давайте кожному з них схожі матеріали, але не втручайтесь у їхню гру.

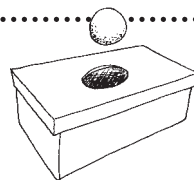

Ігри та заняття, що рекомендуються

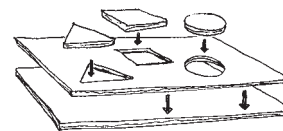
Розвиток м'язів рук і пальців (дрібна моторика).

Використовуючи наступні поради, можна допомогти дітям у віці від одного до двох років розвивати навички володіння пальцями. Вони поліпшують координацію й окомір, зміцнюють м'язи шиї та рук, що дає змогу краще керувати рухами голови й пальців.

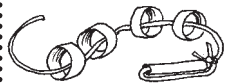
- **Ігри із сортування предметів можуть бути різних типів і мати різний рівень складності.** Коробки від взуття з прорізаним у кришці круглим отвором можуть стати першою грою для сортування предметів певної форми.

- **Формочки, що вставляються одна в одну.** найпростішими та найкращими іграшками цього типу можуть слугувати пластикові склянки різного розміру або кухонні мисочки, які можна також використовувати і для інших ігрових занять, наприклад, наповнення, висипання та вкладання одна в другу. Знадобляться також паперові склянки й пластикові тарілочки; їх можна вкладати одна на одну у будь-якому порядку.

- **Перші головоломки.** найпростіші з них – дошки, що мають отвори, в які потрібно вставляти деталі. Для розмаїтості виготовіть свою власну просту ігрову тацю. Вам знадобиться три шматки товстого картону: з першого виріжте фігурки простої форми, на другому – отвори для вирізаних фігурок, потім наклейте картон з отворами на третій шматок картону (утвориться форма). Розфарбуйте деталі (геометричні фігури), щоб зробити їх привабливішими.

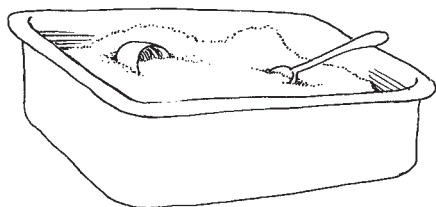
- **Нанизування.** можна купити набори кольорових кубиків, велике намисто та інші предмети для нанизування. Для початківців отвори мають бути великими, а стрічка – широкою або з твердим кінцем (як шнурок). Ви можете виготовити свою власну іграшку для нанизування з розрізаних на частини трубочок для соку, кришечок від пластикових пляшок, рулонів від туалетного паперу; порожніх котушок. Можна також вирізати фігуру простої форми з картону, зробити в ній кілька отворів і прив'язати до пристрою для нанизування.

- **Кубики.** набір кубиків можна використовувати тривалий час. Спочатку просто навчитися ставити один на другий, а потім використовувати для будівництва споруд. Для розвитку перших навичок складання одних предметів на інші можна використовувати порожні металеві банки (наприклад, з-під напоїв) і коробки.

Ігри та заняття, що рекомендуються

Імітація та ігри «не насправді».

Ігри «не насправді», зазвичай, спостерігаються тоді, коли дитина починає говорити. Ігри такого типу допомагають дитині віком від одного до двох років вчитися думати і засвоювати певні поняття. Вона намагається уявити, що значить бути кимось іншим, і експериментує з емоціями, що виникають у реальному повсякденному житті. Так вона навчається керувати своїми емоціями. Ігри «не насправді» – один із найбільш соціально важливих типів ігор, що сприяють розвиткові соціальних навичок. На цьому етапі для дитини важливо гратися з дітьми свого віку.

□ **Ляльки, м'які іграшки та лялечки, які одягаються на руку (як у ляльковому театрі)**

мають надзвичайну емоційну цінність. Вони можуть відігравати різні ролі й давати вихід емоціям. Вони також спонукують дітей говорити. Зазвичай, чим вони простіші, тим більше стимулюють уяву дитини. Ці іграшки повинні бути м'якими, привабливими і зручно вміщуватися в руках дитини. Ви можете виготовити просту іграшку, що одягається на руку, зі старої шкарпетки або рукавиці. Очі та ніс зробити з намистинок або гудзиків, волосся – з вовняної пряжі.

□ **Пісок.** Пісок використовується по-різному. Сухий – можна пересипати з чашки в чашку. Вологий – використовувати для будівництва замків, гірських доріг і тунелів. Якщо у вас є сад, виділіть невеликий шматочок землі, дайте дитині відерце, лопатку і трохи води. Незабаром вона зрозуміє, що таке земля. Пам'ятайте про необхідність одягати її у відповідний одяг.

Ігри та заняття, що рекомендуються

Розфарбовування і малювання.

Більшість дітей починає малювати кольоровими олівцями позначки на папері у віці близько 15 місяців. Ці ранні малюнки – перші кроки на шляху до освоєння письма. Вони допомагають дітям практикувати навички керування м'язами рук, забезпечення координації зору з рухами рук (окоміру). Малювання й розфарбовування також стимулюють уяву і надають ще одну можливість для спілкування. Навчаючись малювати, більшість дітей проходить певні етапи, які можуть відбуватися в різному віці:

Дворічна гитина

- Малює карлючки прямими лініями, потім криві та кружечки.
- Найкраще маленьким дітям підходять короткі, товсті фломастери. Їх легко тримати в руках і вони не потребують сильного натиску на папері.

Трирічна гитина

- Тримає олівець між великим, вказівним і середнім пальцями.
- Добре володіє олівцем.
- Віддає перевагу лівій або правій руці.
- Хочє намалювати те, що має зміст, а не лише карлючки.
- Починає малювати людей – голову, а з неї – кінцівки.

Чотирирічна гитина

- малює людей більш деталізовано – з пальцями і тулубом.
- Перш ніж приступати до малювання, вирішує, що це буде, а не малює і лише потім повідомляє, що це таке.

П'ятирічна гитина

- На її малюнках представлено кілька різних предметів.
- Може розфарбовувати, не виходячи за межі контурів.

□ Заокруглення і завитки.

Коли ваша дитина розумітиме ідею розфарбовування визначених форм, спробуйте намалювати на весь аркуш паперу лінії, що закруглюються, і завитки; запропонуєте їй розфарбувати вільний простір всередині цих ліній.

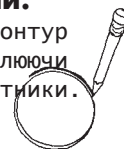
□ Робимо «сліди» –

обводимо руки і ноги. Спробуйте обвести олівцем руку або ступню ноги, щоб вийшов «слід». Дітям подобається порівнювати різні розміри. Зробіть на одному аркуші паперу кілька різних «слідів» рук або ніг і потім розфарбуйте їх.

□ Трафарети і шаблони.

Діти можуть обводити контур геометричних фігур, малюючи квадрати, кола і трикутники. Такі фігури можна зробити зі щільного паперу або картону.

□ Малюнки з передбачуваними елементами.

Намалюйте прості орнаменти з елементами, які повторюються, наприклад, спіралі, лінії, що завиваються, або геометричні фігури, щоб ваша дитина могла їх копіювати. Можна також гратися у гру, в якій ви спочатку вирішуєте, що малюватимете – будинок, тваринку, людину. Хтось починає малювати одну частину малюнка, потім малюйте по черзі, даючи можливість кожному додавати якусь одну деталь, поки малюнок не буде завершений.

Граємося і навчаємося всюди.

Батьки – перші й найважливіші вчителі своїх дітей. Однак це аж ніяк не означає, що ви маєте створювати атмосферу, подібну до тієї, що панує у класі, з формальними навчальними уроками! Спроби змусити вашу дитину гратися із занадто складними матеріалами – означає пред'являти їй вимоги, що перевищують її можливості.

Вашому малюку дуже приємно і цікаво робити все, чим ви займаєтеся щодня. Наприклад, ви вважаєте, що збирання всіх шкарпеток парами – нудна, неприємна робота, а для трирічної дитини – це стимулююче і веселе заняття. Їй цікаво збирати разом (групувати) предмети однакових кольорів.

Дім – найважливіший навчальний клас для вашої дитини!

Діти можуть гратися з усім, що їм потрапить до рук – шматочком тканини, пластмасовою пляшкою, ложками або порожніми коробками. Вони одержують величезне задоволення від матеріалів, що сприяють вирішенню якихось завдань. Дитячі ігри часто імітують поведінку дорослих. Матеріали для ігор – це ті інструменти, за допомогою яких дитина знайомиться зі світом і поступово опановує навички, які їй знадобляться, коли вона стане дорослою.

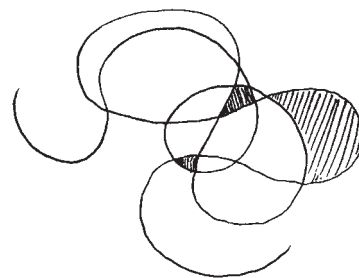
Ваш дім – перший навчальний клас вашої дитини, і для його дослідження потрібно багато часу – адже вивчити потрібно так багато. Стаючи рухливішими, діти можуть брати в руки різні предмети й гратися з ними, вивчати їх і намагатися домогтися якогось результату. Маленькі діти захоплено сприймають повсякденні предмети – банки, каструлі, контейнери різного розміру, форми та матеріали – можливості безмежні.

Понад усе дитині подобається робити щось разом із вами, намагатися вирішувати нове завдання і бути поруч з вами; це робить її щасливою. Засвоєння всього нового – природний процес для маленьких дітей. Вони здійснюють його крок за кроком. Їх переповнює допитливість і прагнення нових відкриттів. Залучаючи дітей до повсякденних занять, ви спонукуєте їх вчитися. Знаходьте час вислухати дитину, поговорити з нею. Майже все, що ви можете робити разом зі своєю дитиною, дає їй змогу вчитися..

Спробуйте знайти способи, що допоможуть вашій дитині щодня дізнаватися щось нове. Запишіть їх у наведеній нижче таблиці. Для дітей молодшого віку почніть із простих ідей. Коли навичка засвоєна, можна ускладнювати завдання. Переходьте з кімнати в кімнату, намагайтеся використовувати все, що може сприяти навчанню дитини.

Як можна сприяти розвитку розумових процесів у дітей? Поміркуйте, які заняття сприяють розвиткові мовленнєвих навичок і вмінь слухати, запам'ятовувати, здатності рахувати і сортувати.

Як діти можуть використовувати свої органи чуття (слух, відчуття смаку і дотик) для навчання? Важливо, однак, пам'ятати про необхідність зробити ваш дім безпечним для вашого активного маленького учня.

Що ви можете зробити?

Кухня		
Ванна		
Кімната		
Відкрите повітря		
Інші		

